

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen aan de minister van Onderwijs, Cultuur en wetenschap in verband met het overleg in Brussel inzake de Onderwijs-, Jeugd-, Cultuur-, en Sportraad (OJCS-Raad) van 18 en 19 november 2010 op basis van de Geannoteerde agenda's (Kamerstuk 21501-34, nrs. 149 en ..) inzake het EU voorstel «Jeugd in Beweging (COM (2010)477) en de Internationaliseringsmonitor van het onderwijs in Nederland 2009 (Kamerstuk 32 123 -VIII, nr. 150).

Over de volgende documenten worden eveneens vragen gesteld:

Het verslag schriftelijk overleg inzake de Informele Raad cultuur en audiovisueel van 7 en 8 oktober 2010 en het Verslag van de Informele Onderwijs, Jeugd en Cultuur-Raad van 10 en 11 mei 2010 (Kamerstuk 21501-34, nrs. 144, 146 en 150) en inzake de OJC-Raad van 15 februari 2010 (Kamerstuk 21501-34, nr. 147).

Tevens zijn beoordeeld de Fiches inzake: mededeling kansen en uitdagingen voor de Europese film in het digitale tijdperk (Kamerstuk 22 112, nr. 1080); mededeling inzake beroepsonderwijs (Kamerstuk 22 112, nr. 1039) en Mededeling en voorstel «Jeugd in beweging» (Kamerstuk 22 112, nr. 1065).

Bij brief van ... heeft de minister deze beantwoord. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Van Bochove

Adjunct-griffier van de commissie,
Arends

Inhoudsopgave

I. Vragen en opmerkingen uit de fracties

1. Inleiding
2. Geannoteerde agenda OJCS-Raad van 18 en 19 november 2010
3. Jeugdmobiliteit en de Internationaliseringsmonitor 2009

II. Reactie van de minister

I. Vragen en opmerkingen uit de fracties

1. Inleiding

De leden van de fracties van de VVD, de PvdA, het CDA, D66 hebben kennisgenomen van de agenda van de Onderwijs-, Jeugd-, Cultuur- en Sportraad (OJCS-Raad) van 18 en 19 november a.s. In het kader daarvan hebben zij de volgende vragen en opmerkingen. Zij vragen de minister die mee te nemen naar de OJCS-Raad.

2. Geannoteerde agenda OJCS-Raad van 18 en 19 november 2010

Onderwijs

De leden van de CDA-fractie kunnen instemmen met de inzet van Nederland ten aanzien van beroepsonderwijs, waarbij het uitgangspunt dient te zijn dat de samenwerking een toegevoegde waarde moet hebben boven de inzet van de afzonderlijke lidstaten. Ten aanzien van het onderwerp duurzaamheid willen de leden de opmerking hebben gemaakt dat dit eveneens dient te worden ingevuld door de individuele lidstaten en dat het in het geval van Nederland niet de intentie kan zijn dat hiervoor de kerndoelen worden aangepast. Te makkelijk wordt het onderwijs gebruikt voor de oplossing van een maatschappelijk probleem. De focus van onderwijs dient te liggen bij de cognitieve vaardigheden. Ten aanzien van de verhoging van de basisvaardigheden kunnen deze leden instemmen met de inzet van het kabinet. Daarbij willen zij aantekenen dat in Nederland op dit terrein al veel gebeurt. In het regeerakkoord worden de middelen voor voor- en vroegschoolse educatie (VVE) geïntensiveerd en daarnaast bestaat de gewichtenregeling.

De leden van de D66-fractie stellen vast dat in de ontwerp-raadsconclusies de Raad het voortijdig schoolverlaten in 2020 tot 10% wil verminderen. Hoe gaat de minister andere lidstaten afrekenen op deze en andere Europese doelstellingen? Wil dit kabinet zich inzetten voor bindende afspraken, zo vragen deze leden. Voor Nederland is de 10%-doelstelling een loze ambitie: de kabinetsdoelstelling gaat verder. Dit kabinet wil de schooluitval terugbrengen tot 25 000 leerlingen. De huidige doelstellingen worden echter niet gehaald en scholen geven aan dat de rek er uit is. Hoe gaat de minister deze 25 000 halen als zowel in de jeugdzorg als het mbo bezuinigd wordt? En wanneer kunnen we het kabinet daarop afrekenen, zo vragen de leden. Deze leden zijn voor de inzet van een «mobiliteitsscorebord» dat de voortgang van de lidstaten bij het wegnemen van belemmeringen voor mobiliteit bijhoudt. Dit is echter alleen effectief als lidstaten hierover verantwoording moeten afleggen. Zij vragen of de minister kan uitleggen waarom het kabinet zich er dan voor inzet om het slechts als hulpmiddel te beschouwen. De Commissie wil een Europese vacaturebank starten en jongeren gaan helpen met verhuizen. Zij vragen wat hiervan de kosten zijn. Deelt de minister de mening dat dit geen taak

van de overheid is? Zij vragen of de minister ook van mening is dat private partijen als uitzendbureaus en vacaturesites dit efficiënter en goedkoper kunnen. De leden onderstrepen de analyse van de commissie dat grote bescherming via het ontslagrecht er momenteel toe leidt dat jongeren moeilijk aan een baan komen. Zij vragen of de minister deze analyse deelt. Tevens vragen zij waarom dit kabinet ervoor kiest «outsiders» een kans op een baan te ontnemen. De Commissie stelt voor dat lidstaten een contract voor onbepaalde tijd met een geleidelijk toenemende bescherming invoeren. Dit plaatst ouderen in een «gouden kooi». Voor hen wordt het onrendabel om van baan te wisselen, omdat ze dan inleveren op hun opgebouwde ontslagrechten. Ziet de minister dit gevaar ook, zo vragen deze leden. De leden zijn benieuwd naar een meer uitgebreide kabinetsreactie ten aanzien van het Commissievoorstel om een Europese studiefinancieringsfaciliteit op te zetten. Zij vragen of de minister van mening is dat dit Europees geregeld moet worden. Wat is de meerwaarde van zo'n faciliteit? Zij vragen hoe deze faciliteit volgens het kabinet gefinancierd zou moeten worden. Wie maken er aanspraak op, zo vragen de leden. De leden constateren met zorg dat het percentage mobiele mbo-leerlingen in Nederland slechts 0,56% bedraagt. Sinds de presentatie van de Internationaliseringsagenda is het percentage met maar 0,02% gestegen. In de ontwerp-Raadsconclusies staat dat meer mobiliteit actief moet worden aangemoedigd. Deze leden ondersteunen dit voluit. Zij vragen hoe de minister dit in Nederland gaat bereiken.

Cultuur

Europees Erfgoedlabel

De leden van de VVD-fractie zijn kritisch over een Europees erfgoedlabel (EEL). Zij waarderen de inzet van het kabinet om het besluit op diverse onderdelen te wijzigen, zoals vrijwillige deelname van landen aan het project. Het is voor de leden nog onvoldoende duidelijk hoe het EEL zich onderscheidt van het UNESCO Werelderfgoed. Zij vragen of het kabinet dat inzichtelijk kan maken. Verder willen zij benadrukken dat voor Europese sites sprake is van subsidiariteit, dat wil zeggen dat een site niet zowel EEL als UNESCO Werelderfgoed kan zijn. De toegevoegde waarde van het Europese erfgoedlabel op een UNESCO site is verwaarloosbaar en dus overbodig. Wat vindt het kabinet van het standpunt dat EEL-sites niet voorgedragen kunnen worden voor het UNESCO Werelderfgoed zonder hun EEL status te verliezen bij een positief besluit van UNESCO?

De leden van de PvdA-fractie merken op dat over het Europees Erfgoedlabel wordt besloten door middel van de medebeslissingsprocedure. Dit betekent dat het Europees Parlement en de Raad beide in meerderheid moeten besluiten voordat het ingaat. Tot op heden heeft Nederland niet eerder meegedaan met het intergouvernementele initiatief voor het Europese Erfgoedlabel. Zij vragen wat de reden is dat Nederland hier niet eerder aan heeft meegedaan. Uit de geannoteerde agenda blijkt niet of Nederland nu al wel voorbereidingen treft om mee te doen met het Erfgoedlabel. Treft Nederland nu wel voorbereidingen om mee te doen aan het Erfgoedlabel? Zo nee waarom niet? Zo ja, waar bestaan deze voorbereidingen uit, zo vragen deze leden.

De leden van de CDA-fractie zijn het eens met de inzet van het kabinet en vragen in hoeverre dit Europese erfgoedlabel onderscheidend is ten opzichte van de Unesco lijst. Bestaat niet het gevaar van dubbeling, zo vragen zij. Deze leden willen met de regering benadrukken dat er geen communautisering van het beleidsterrein cultuur moet komen. Deze leden zijn benieuwd naar de vorderingen van het project Europeana. Tevens willen deze leden nog graag de grote rol van bibliotheken benadrukken bij

het vertrouwd maken met nieuwe informatie- en communicatietechnologieën. De bibliotheken zijn een laagdrempelige voorziening.

Werkplan 2011–2015

De leden van de VVD-fractie onderschrijven met betrekking tot het Werkplan 2011–2014 het standpunt van het kabinet dat er geen sprake kan zijn van communautisering van het beleidsterrein cultuur. Zij delen het standpunt van het kabinet dat marktpartijen primair verantwoordelijk zijn om bioscoopuitrusting te moderniseren en dat hier geen wezenlijke rol voor Europa is weggelegd. Zij waarderen het dat het kabinet haar zorgen heeft uitgesproken over uitbreiding van financiële en/of fiscale steun aan andere delen van de waardeketen van film dan de productie. Zij vragen hoe het kabinet denkt te voorkomen dat met de aangekondigde nieuwe mededeling kennis en werkgelegenheid uit Nederland wegvloeit naar andere Europese landen.

De leden van de PvdA-fractie merken op dat het werkplan voor cultuur een uitwerking betreft voor de Europese Agenda voor Cultuur voor de lidstaten. Deelname aan de acties uit het Werkplan zijn vrijwillig, maar door het accepteren van de Raadsconclusies bindt Nederland zich feitelijk wel aan de uitvoering van deze agenda. Voor de periode 2014–2020 zal er een nieuwe Europese Agenda voor Cultuur en Media komen met bijbehorende programma's en budgetten (zoals bijvoorbeeld de steun aan Europese films). Het voorstel voor deze Agenda was in het werkprogramma van de Europese Commissie voor 2010 gepland. Dit is echter nog niet verschenen en staat ook niet in het werkprogramma voor 2011. Zij vragen waarom de agenda ontbreekt. Wanneer komt de agenda en indien dit niet duidelijk is gaat de minister het ontbreken van de agenda aan de orde stellen? Zij ontvangen hier graag een toelichting op.

De leden van de D66-fractie merken op dat ongeveer tien jaar geleden Nederland initiator was van de werkgroep Cultuureducatie. Deze krijgt nu geen opvolger. Hoe gaat het kabinet ervoor zorgen dat deze thematiek toch op de agenda blijft, zo vragen zij. En hoe gaat Nederland er zorg voor dragen dat de aanbevelingen van de expertgroep in Europa daadwerkelijk worden meegenomen? Zij constateren dat kunst en cultuur een historisch hoge bezuiniging te wachten staan. Het kabinet stemt in met de voorlopige Raadsconclusie dat cultuur voor iedereen toegankelijk moet zijn en gunstige gevolgen kan hebben voor sociaal kwetsbare groepen. Hoe beoordeelt het kabinet in dit licht de voorgenomen verhoging van de btw op theater- en concertkaarten van 6% naar 19%, zo vragen zij.

Audiovisueel

Mededeling Europese film in het digitale tijdperk (22 112 nr. 1080)

De leden van de VVD-fractie zijn verheugd dat het kabinet het onwenselijk acht via de Europese begroting de overgang van analoge naar digitale bioscopen te financieren. Ook delen zij het standpunt dat eventuele Europese steun aan filmexploitanten niet ten koste mag gaan van Europese budgetten voor filmproducenten. Zij verzoeken het kabinet aan beide standpunten vast te houden en te werken aan een meerderheid binnen de Raad hiervoor. Tot slot roepen zij het kabinet op uitermate terughoudend te zijn met toezeggingen op de inhoud van deze mededeling. Andere lidstaten moeten niet de indruk krijgen dat Nederlandse instemming voor het doen van onderzoek en evaluatie een toezegging of eerste stap behelst richting eventuele beleidswijzigingen. Zij zijn van mening dat niet vooruitgelopen moet worden op eventuele beleidswijzigingen totdat de resultaten van de diverse studies en

onderzoeken allemaal beschikbaar zijn, en dus in onderlinge samenhang besproken kunnen worden. Gezien de planning van de Commissie betekent dat volgens deze leden dat het beleid in ieder geval tot en met 2012 ongewijzigd blijft. Zij vragen of het kabinet deze zienswijze en insteek deelt.

De Europese Cinema

De leden van de PvdA-fractie merken op dat met betrekking tot de collectieve transitie naar digitale bioscoopvertoningen de minister aangeeft dat zij aan het einde van het jaar een beslissing neemt over een mogelijke eenmalige bijdrage. Zij vragen of de minister kan aangeven waarom er pas aan het einde van dit jaar een beslissing over dit onderwerp genomen wordt. Wordt de uitkomst van deze beslissing voor of na de begrotingbehandeling 2011 bekend gemaakt, zo vragen zij.

De leden van de D66-fractie vragen of de minister kan aangeven welke toezichthouders een rol zullen spelen in de digitale agenda. Deelt de minister de mening dat de convergentie van de media ook op Europees niveau zal moeten leiden tot een centrale toezichthouder? Zij vragen of de minister de mening deelt dat Nederland hierin het voortouw zou kunnen nemen door het Commissariaat voor de Media, de Opta en het Agentschap Telecom samen te voegen. Kan de minister in ieder geval aangeven binnen welke randvoorwaarden het Nederlandse standpunt over het rechtskader voor intellectuele eigendomsrechten haar inziens tot stand zou moeten komen, zo vragen deze leden. Kan zij aangeven wat wel, en wat niet onderdeel zou moeten zijn van dit rechtskader? Tevens vragen zij welke criteria voor dit kabinet een rol spelen in de beoordeling over een mogelijke eenmalige bijdrage aan weinig draagkrachtige bioscoopexploitanten en niet-commerciële filmtheaters voor digitale bioscoopvertoning en/of digitale distributie. Deelt de minister de mening dat digitalisering van Nederlandse bioscopen voor kleine filmhuizen mogelijk de nekslag zou kunnen betekenen? Zij vragen of de minister bereid is te onderzoeken of een eenmalige regeling waarbij de overheid een deel van de aanschaf van apparatuur voor zijn rekening neemt tot de mogelijkheden behoort.

Auteursrecht

De leden van de PvdA-fractie merken op dat op het gebied van auteursrecht in de geannoteerde agenda staat dat «*een Nederlands standpunt pas kan worden ingenomen zodra de uitwerking van de plannen bekend is*». Er wordt echter nu al aan deze plannen geschreven, waarbij vroege inbreng van lidstaten van groot belang kan zijn. Zij vragen of de minister nader kan toe lichten waarom er gewacht wordt met een Nederlands standpunt en waarom zij niet kiest voor een «vroege inbreng». Kan de minister aangeven wanneer de Kamer wel een Nederlands standpunt kan verwachten, zo vragen zij. In de kabinetsreactie op het Groenboek Creatieve Industrie staat dat «*Nederland in EU-verband een discussie wil starten over de mogelijkheden om een open en flexibele norm als «fair use» voor user generated content te introduceren*». Zij vragen of de minister uiteen kan zetten waar en wanneer het kabinet deze discussie gaat entameren en zij ontvangen graag een toelichting op dit punt.

De leden van de CDA-fractie zien gaarne de uitwerking van de plannen op het terrein van auteursrecht tegemoet en digitalisering tegemoet.

Sport

De leden van de CDA-fractie merken op dat niet alleen sporten, maar de dagelijkse beweging voor iedereen belangrijk is. Zij zijn dan ook van mening dat het belangrijk is dat alle Pabo-studenten ook een sportaantekening moeten halen. Verder zijn zij van mening dat dit maatschappelijk probleem van te weinig bewegen niet alleen op het bord van de scholen moet terecht komen. Iedereen is zelf verantwoordelijk dat hij of zij voldoende beweging krijgt en ouders moeten hierop worden aangesproken.

De leden van de D66-fractie zijn een voorstander van een gezamenlijke EU-inzet in de World Anti Doping Agency (WADA) bestuursvergaderingen. Eerder vroegen de leden Koser Kaya (D66) en Neppéus (VVD) via schriftelijke vragen¹ aandacht voor het in lijn brengen van de anti-dopingregels van de WADA met de in Europa geldende privacy-regels. Zij vragen of de minister bereid is zich hard te maken voor een krachtige EU-inzet ten aanzien van dit probleem en het belang hiervan bij haar collega's onder de aandacht te brengen. Zij vragen hoe de minister deze EU-inzet bij het overleg met de WADA gaat bevorderen en stimuleren.

3. Jeugdmobiliteit en de Internationaliseringsmonitor 2009

Jeugdmobiliteit

De leden van de PvdA-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de stukken behorende bij het eerder geannuleerde algemeen overleg over jeugdmobiliteit en internationalisering. Zij hebben bij de verschillende onderdelen verschillende vragen. Naar aanleiding van het geannuleerde algemeen overleg Jeugdmobiliteit en Internationalisering hebben zij de volgende vragen over het Voorstel «Jeugd in beweging» .

Peiler 1: In hoeverre verhouden de Europese initiatieven zich tot de nationale trajecten/initiatieven, zo vragen zij. De leden informeren in hoeverre Nederland voorloopt (koploper) met betrekking tot de bestrijding van laaggeletterdheid en of Nederland goede voorbeelden kan geven aan de andere lidstaten. In welke mate kan Nederland goede kwalitatieve stages realiseren voor onze studenten. Stageplekken zijn van essentieel belang teneinde de studie met positief gevolg af te kunnen ronden. Zij vragen welke knelpunten het kabinet signaleert met betrekking tot stageplekken. Tevens vragen zij hoeveel studenten vanwege het niet kunnen vinden van een stageplek de studie niet tijdig afronden, of zelfs hun studie moeten staken. Welke volgorde van prioriteiten geeft het kabinet aan de door de EU genoemde voorstellen?

Peiler 2: Nederland is benieuwd naar de uitkomsten van de haalbaarheidsstudie in 2011, wat betekent dit voor de universiteiten, zo vragen zij. Welke gevolgen ontstaan hierdoor voor de uni's als er een classificatie komt? Wat betreft kwaliteitszorg, de Commissie heeft geen bevoegdheden om de samenwerking tussen stakeholders en instituten te monitoren. Met het oog op kwaliteitszorg, vragen zij in welke mate zij nog wel invloed kan uitoefenen om de samenwerking tussen stakeholders en instituten te bevorderen. Zij vragen of kan worden uitgelegd wat de open methode van coördinatie inhoudt en wat de meerwaarde hiervan is.

Peiler 3: In dit digitale tijdperk is het belangrijk dat studenten op gemakkelijke wijze aan informatie kunnen komen die noodzakelijk zijn voor hun studieloopbaan. Deze leden zijn dan ook voorstander van de lancering van de website. Zij vragen of ook kan worden aangegeven of digitale

¹ Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2009–2010, nr. 2467

informatie over tijdelijke huisvesting in het buitenland voor studenten wordt verzameld. Dus niet alleen de soort, kwaliteit, maar mochten ze de stap maken om stage te lopen in het buitenland, dan is het ook handig als er info over tijdelijke huisvesting bestaat.

Peiler 4: Deze leden vragen bij hoeveel jongeren het niet lukt om een eigen onderneming op te zetten en welke redenen ten grondslag liggen bij het mislukken van een eigen bedrijf. Zij vragen wat de toetsing inhoudt en of de toetsing in het leven geroepen is om schulden te voorkomen bij jongeren.

Zij vragen aan welke passende mogelijkheden gedacht kan worden om te voorkomen dat kwetsbare jongeren uitgesloten worden van onderwijs en werk? Deze leden vragen wat op dit moment de stand van zaken is met betrekking tot meeneembare studiefinanciering gelet op de juridische problemen rond drie uit zes-regeling. Hoe kan er geanticipeerd worden op een (mogelijke) negatieve uitspraak van het Europese hof?

De leden van de CDA-fractie willen graag nog de aanbevelingen Groenboek Leermobiliteit van jongeren in herinnering roepen:

1. Informatie beschikbaar hebben over buitenlandse studies en studieplekken;
2. Europese programma's moeten flexibeler worden (bijv. ook «summer schools» en uitwisseling hele klassen);
3. In elke studie een «mobility window» inbouwen;
4. Meeneembaarheid van studiefinanciering bepleiten in Europa naar Nederlands model;
5. Verplichte validatie van studiepunten en het volgen van erkende opleidingen (geen educatief toerisme).

Het belang van een internationale oriëntatie is groot. Volgens de leden vragen gezamenlijke problemen om een gezamenlijke oplossing. Dit leidt tot meer hoger onderwijs, minder schooluitval, meer vaardigheden. Het is goed voor de beroepsontwikkeling van jongeren. Het is goed voor hun mensbeeld omdat ontwikkelingspsychologisch de wereld van de jongere steeds groter wordt. In de Europese mededeling Jeugd en beweging wordt vooral ingezet op:

1. Speciale website voor jongeren. Deze leden kunnen zich hier in vinden want het sluit aan bij aanbeveling 1 van het Groenboek.
2. Europese arbeidsbemiddeling. De leden zijn van mening dat onduidelijk is wat de extra bijdrage van Europa is bovenop wat ieder land al doet; vacatures melden over de grens heen? Dat lijkt de leden meer een taak voor het veld zelf om te organiseren, zie ook aanbeveling 7.
3. Van de voordelen van het Mobiliteitsscorebord, de Europese vacaturemonitor en de Jeugd in bewegingkaart zijn de leden nog niet helemaal overtuigd. Zij vernemen gaarne een nadere toelichting. Zij vinden het onwenselijk dat Europa zich met studiefinancieringsmogelijkheid gaat bemoeien. Liever zien deze leden dat werk wordt gemaakt van de meeneembaarheid van studiefinanciering in Europa naar Nederlands model.
4. De leden zijn van mening dat jongeren meer baat hebben bij het goed beschikbaar hebben van informatie over buitenlandse studies en studieplekken dan dat de inzet is om de mondiale ranglijst van universiteiten te bevorderen.
5. De leden zijn van mening ten aanzien van de Europese Progress-regeling voor microfinanciering dat de landen dat beter zelf kunnen doen.
6. Ook ten aanzien van de Jeugdgarantie vragen deze leden of dit niet beter op het niveau van de eigen lidstaten moet en zij verwijzen

daarbij naar de afspraken die gemaakt zijn met de werkgevers in Nederland. Twijfelachtig is of dit op Europees niveau moet geschieden.

7. Deze leden vinden daarentegen het Europees vaardigheden paspoort analoog aan Europass een prima idee. Dit strookt ook met EQF en aanbeveling 5.

Bij de beleidsaanbevelingen wordt veel gezegd over jongeren, maar weinig gezegd over het praten met jongeren. Deze leden hopen dat «web chat» van commissaris Vassiliou op 17 september een succes is geweest. Naast de kritische opmerkingen over de voorgestelde lijn nog twee aanvullende opmerkingen. De inzet op de aantrekkingskracht van beroepsopleiding is nog weinig concreet en dat geldt ook voor voortijdig schoolverlaten (VSV) en het kwaliteitskader stages. Het is prima om een Europese monitor te hebben, maar de aanpak zal toch echt een Nederlandse c.q. nationale moeten zijn. Als Europa een heroriëntatie wil op de ESF-programma's en de effectiviteit van de maatregelen dan zeker aandacht voor eenvoudiger toezicht en verantwoording, zo stellen deze leden.

Internationaliseringsmonitor 2009

De leden van de CDA-fractie merken op dat de monitor over het algemeen geen fraai beeld laat zien. De daling in het primair onderwijs is niet iets om van wakker te liggen. Zeker niet als het om de leerlingen gaat. Docenten zouden wat vaker hun neus buiten de landsgrens mogen steken (vergelijk Gent). Klopt het dat bij het voortgezet onderwijs geen groei is (als gevolg van budget?), zo vragen de leden. Eigen verantwoordelijkheid is wellicht nog ver te zoeken. Volwasseneneducatie: een toename van budget leidt tot een toename van mobiliteit, maar er is flink met het budget geleurd. Bij mbo en hoger onderwijs zien de leden hogere cijfers, maar de groei is echt nog minimaal. De aanbevelingen naar aanleiding van het Groenboek van vorig jaar zijn nog altijd actueel. Er is nog een wereld te winnen, zo stellen deze leden.

De leden van de D66-fractie hebben met grote bezorgdheid kennisgenomen van de Internationaliseringsmonitor. In plaats van dat de mobiliteit toeneemt, is er over de hele linie stagnatie en zien we zelfs dalingen. In het primair onderwijs is sprake van een daling van bijna 20% van de leerlingenmobiliteit en een daling van 3% van de docentenmobiliteit. Zij vragen of de minister kan aangeven waar dit door komt en hoe zij dit gaat aanpakken. Het is goed dat het aantal scholen met vroeg vreemdetalenonderwijs is gestegen. Zij vragen of de minister de mening deelt dat dit echter geen compensatie is voor de dalende mobiliteit. Tevens vragen zij hoe de minister staat tegenover virtueel leren en uitwisseling. Waarom wordt op het budget van projecten als L.I.F.E gesneden, terwijl deze een virtueel alternatief bieden voor uitwisselingprogramma's als Leonardo da Vinci? Dat terwijl deze projecten louter behoefte hebben aan een opzetbudget. In het voortgezet onderwijs blijft de mobiliteit steken op 2,5%. Veel scholieren en docenten geven echter aan wel over de grenzen te willen kijken. Zij krijgen hier geen kans voor vanwege een beperkt budget. Zij vragen of de minister bereid is dit te verruimen of te kijken naar andere manieren waarop dit knelpunt kan worden weggenomen. Bij het beroepsopleiding zien we helaas dat de inkomende mobiliteit achter blijft ten opzichte van andere onderwijsvormen. Per Nederlander die naar het buitenland gaat, komt er één persoon uit het buitenland naar Nederland. Zij vragen hoe de minister dit gaat verbeteren?

II. Reactie van de minister